

Over het proces van collegevorming is weinig vastgelegd. Niet landelijk in wetgeving en ook niet lokaal in de gemeente Kapelle. Het enige wat vastligt is het aftreden en installeren van de nieuwe raadsleden en op termijn hetzelfde voor wethouders. Maar de rol van de raad in het proces om te komen tot nieuwe wethouders is onduidelijk en vaak gestoeld op ervaring en ontstane tradities.

In de verschillende gesprekken die ik heb gevoerd met de lijsttrekkers voor de verkiezingen van 18 maart is aan mij gevraagd om een voorzet te doen hoe dat formatie proces na de verkiezingen er uit zou kunnen zien, om tot een soort "herenakkoord" te komen over het proces.

Voor het opstellen van deze voorzet heb ik gebruik gemaakt ik de informatie die ik heb gekregen van de verschillende lijsttrekkers tijdens de gesprekken, maar ook de "Handreiking De raad aan zet: Het formatieproces" van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden.

1. Algemene uitgangspunten

- Het bestuursvormingsproces vindt plaats met respect voor en vanuit vertrouwen in alle te benoemen fracties in de gemeenteraad.
- De grootste partij op basis van aantal stemmen in de verkiezingsuitslag neemt in eerste instantie het initiatief voor de onderhandelingen.
- Er schuiven maximaal twee vertegenwoordigers per partij aan bij de gesprekken.

2. Duiding van de verkiezingsuitslag

Op dinsdag 24 maart 2026 is er voor de vertegenwoordigers van de partijen een duidingsbijeenkomst. Deze bijeenkomst vindt plaats in de raadzaal en is openbaar. De burgemeester en griffier nemen de organisatie van deze bijeenkomst op zich. In deze eerste bijeenkomst komt in elk geval per fractie aan de orde:

- Een eerste reactie op de verkiezingsuitslag.
 - Hoe wordt de uitslag geïnterpreteerd?
 - Wat betekent de uitslag voor de positie van de (eigen) partij in relatie tot de formatie? Beschikbaar voor deelname of past bescheidenheid?
- Het type bestuursvorming dat de fracties voor ogen hebben. Bijvoorbeeld:
 - Voorkeur voor een bepaald type akkoord: op hoofdlijnen of juist met meer inhoud.
 - Voorkeur voor een meerderheidscoalitie of een raadsbrede manier van werken.
 - Zijn er overwegingen die spelen t.a.v. de samenstelling van een college?
- Verwachtingen ten aanzien van de opdracht van de verkenner. Bijvoorbeeld:

- Scope van de opdracht van de verkenner. Dit kan zijn een eerste ronde met alle fracties en dan een terugkoppeling naar de raad, maar ook dat de verkenningsfase een voorkeurscoalitie oplevert.
 - Tijdspad van de verkenningsfase. Geef een indicatie van de verwachtingen t.a.v. het opleveren van het verslag en de terugkoppeling aan raad en kiezer.
 - Type verkenner. Benoem verwachtingen t.a.v. de verkenner. Bijvoorbeeld iemand die kennis heeft van de lokale politiek en cultuur, breed draagvlak geniet bij de partijen in de raad, iemand die recht kan doen aan de verkiezingsuitslag, open en transparant communiceert etc.
 - Krijgt de grootste partij het vertrouwen om op basis van de duidingsraad een verkenner aan te zoeken of moet deze persoon zich eerst nog komen voorstellen alvorens de opdracht wordt verstrekt?
- De gemaakte procesafspraken in dit document worden herhaald en bekrachtigd.

3. Verkenningsfase

De verkenner heeft in beginsel de vrije hand in de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de werkzaamheden. Wel worden de volgende afspraken aangehouden:

- De verkenner spreekt met de vertegenwoordigers van elk van de fracties minimaal één keer onder zes ogen.
- De verkenner laat zich ondersteunen vanuit de griffie.
- De verkenner inventariseert in elk geval bij de fracties welk type bestuursvorming men wenselijk acht, welke coalitie van partijen de voorkeur geniet, de punten die men van belang acht voor het op te stellen akkoord, de beoogde personele samenstelling van het college, eventuele inhoudelijke of persoonlijke blokkades en de positie van de verschillende fracties op deze punten.
- De verkenner houdt de burgemeester gedurende het proces op de hoogte van de voortgang.
- De verkenner voert zijn of haar opdracht uit en legt verantwoording af via een schriftelijk verslag dat wordt toegelicht in een – nog te plannen – bijzondere raadsvergadering.
- In deze vergadering zal blijken of er in de gemeenteraad een meerderheid is voor het advies dat de verkenner voor het vervolg heeft voorgesteld. Als dit draagvlak ontbreekt zal een tussenstap worden voorgesteld.
- De taken die de verkenner verricht worden gezien als eervol, maar ook als waardevol. Daarom is een beperkte financiële onkostenvergoeding beschikbaar.

4. Formatiefase

Als het advies van de verkenner steun krijgt van een meerderheid van de gemeenteraad start de formatiefase.

- Fracties die deelnemen aan de formatiefase kunnen een formateur of gespreksleider benoemen. Ook hier geldt dat er een beperkte financiële vergoeding beschikbaar is.
- Formerende fracties laten zich inhoudelijk en procesmatig ondersteunen vanuit de ambtelijke organisatie.
- Er wordt in elk geval overeenstemming bereikt over:
 - het inhoudelijke akkoord
 - het aantal collegeleden en hun benoemingsomvang
 - de voor te stellen kandidaten voor de posities van wethouder
 - een concept portefeuilleverdeling; ten behoeve van het verdelen van de portefeuilles wordt een adviesnotitie gevraagd aan de ambtelijke organisatie.
- De formerende partijen zullen zich inspannen om de niet-formerende partijen op de hoogte te houden van het formatieproces. Opties zijn het delen van een wekelijkse agenda met gespreksonderwerpen/gasten en het meelezen met het conceptakkoord.
- Als een onderhandelingsresultaat is bereikt, vindt vaststelling van de uitkomst plaats in de raad.
- Is er geen onderhandelingsresultaat, dan vindt een bijeenkomst plaats over de te ondernemen vervolgstappen met de vertegenwoordigers van iedere fractie (terug naar fase 1).

Rol burgemeester

- De burgemeester stelt een brief op gericht aan de nieuwe gemeenteraad. In de brief zijn aandachtspunten opgenomen die de portefeuille van de burgemeester raken.
- De burgemeester wordt door verkenner of formateur geïnformeerd over het proces en kan desgewenst gevraagd worden om advies te geven over het te volgen proces. Ook consulteren de formerende fracties de burgemeester over het inhoudelijke programma en de portefeuillevverdeling.
- De burgemeester heeft daarnaast zijn wettelijke rol als het gaat om integriteit en het bijbehorende onderzoek naar de kandidaat wethouders.

Rol griffier

- De griffier zorgt voor praktische en inhoudelijke ondersteuning tijdens het proces van de verkenning.
- Ook ziet de griffier toe op naleving van de gemaakte afspraken in het voorliggende document.

Rol gemeentesecretaris

- De gemeentesecretaris zorgt vanuit de ambtelijke organisatie voor de praktische en inhoudelijke ondersteuning tijdens het formatieproces. Hij of zij kan hiertoe een of meerdere ambtenaren toewijzen die fungeren als secretaris en adviseurs in het proces.
- De gemeentesecretaris zorgt (samen met de organisatie) desgewenst voor inhoudelijke advisering en verdieping bij bespreking van thema's in de formatie.